

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעהיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון	—	סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר)	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שני	—	יצירות של עגנון, רומאן מתורגם, קריאה מונחית ודרמה מתורגמת	{	(35×1)	—	35 נקודות
פרק שלישי	—	שירה (פיוט, שירת ימי הביניים והשירה העברית במאה ה-20)		(20×2)	—	40 נקודות
		סה"כ			—	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:
- א. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.
- ב. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.
- (2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר) (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

סיפור חסידי

1. ענה על שני הסעיפים א-ב.

- א. תאר את התהליך הרוחני או הנפשי שעבר הגיבור בסיפור החסידי שלמדת ("אוצר תחת הגשר" או "האיש שנותר בשדה" או "מעשה באינדיק"), והסבר מה הבין הגיבור בעקבות התהליך שעבר. (15 נקודות)
- ב. על פי הסיפור החסידי שלמדת, הסבר והדגם מאפיין אחד של סיפורים חסידיים (בתשובתך אל תכתוב על המסר). (10 נקודות)

סיפור קצר

2. שברירים / דבורה בארון

ענה על שני הסעיפים א-ב.

- א. לפניך קטע הלקוח מתחילת הסיפור "שברירים". קרא את הקטע וענה על השאלה שאחריו.
אל העיירה הובאה מכפר ביכוב לאחר שמתו שם עליה הוריה [...] לידי איזו נשים משכונת הגיא מסר אותה הכפרי שהביאה, ובמשך כמה ימים עברה פה, ככלי אין חפץ בו, מיד ליד. אלה אשר הלינו אותה בביתם הקצו לה בדוחק מקום בקצה אצטבה או בפאת התנור, ולפני כן ביקשו לדעת אם אין היא נגועה במחלת עור וגם לעמוד על נקיונם של ההפצים, שהיו ארוזים בחבילתה.

- מן הדברים בקטע זה משתמעת ביקורת על היחס של אנשי העיירה כלפי חיה פרומה. מהי הביקורת? הסבר את דבריך, והדגם אותם על פי הקטע שלעיל. (13 נקודות)
- ב. בחר שתי דמויות מן הסיפור, תאר את היחס של כל אחת מהן לחיה פרומה, והסבר את הביקורת על היחס שלהן כלפיה. (12 נקודות)

3. סיפור קצר (בלי "שברירים")

- בסיפור הקצר יש כמה דרכים לאפיון דמויות: התיאור הפיזי שלהן, הדברים שהן אומרות, מעשיהן, מחשבותיהן ורגשותיהן, ואף תיאורי סביבה ונוף, סמלים ומוטיבים.
- הסבר והדגם שתיים מן הדרכים האלה על פי אחד מן הסיפורים הקצרים שלמדת.

פרק שני — יצירות של עגנון, רומאן מתורגם, קריאה מונחית

זרמה מתורגמת (35 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-12.

יצירות של עגנון

4. סיפור פשוט

הקטע שלפניך מתאר את הירשל, המנסה להירדם ליד אשתו מינה, מהרהר על אחיה של אמו שהשתגע. קרא את הקטע וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריו.

מימיו לא ראה לא תמונת אחיה של אמה שנטרפה דעתו עליו [...] אבל כשהירשל שוכב על מטתו בלילה נראתה לו דמות דיוקנם [של סבו ודודו] כאדם שרואה בהקין. סערה גדולה תלויה ברקיע. אילנות שביער סוערים. צפרים וחיות טמנו עצמן ושרצים ורמשים אינם מראים פניהם לחוץ, חוץ מאדם אחד שמהלך לו יחידי ביער, מפני שאין לו מקום אחר בעולם. ומנו [מי הוא], זה אחי אמו של הירשל שהגלוהו אבותיו מביתם, מפני שיצא חוץ לשורה.

א. מדוע הירשל נזכר בדודו בשעה שהוא מנסה להירדם ליד מינה? הסבר והדגם את דבריך על פי עלילת הרומאן. (12 נקודות)

ב. כיצד הקטע משקף את היחס לאדם השונה בעיירה היהודית? הסבר והדגם את דבריך. (10 נקודות)

ג. בחר דמות נוספת מן הרומאן, תאר אותה ואת היחס של החברה בשבוס כלפיה — האם היא מקבלת אותה או דוחה אותה? הדגם את דבריך. (13 נקודות)

5. המלבוש

דמותו של החייט היא דמות של אנטי גיבור. הסבר והדגם קביעה זו על פי התנהגותו ומחשבותיו של החייט ועל פי סיום הנובלה "המלבוש".

רומאן מתורגם

6. בחר מרומאן שלמדת אנלוגיה בין דמויות או בין מצבים, תאר אותה והסבר את התרומה שלה להבנת משמעות הרומאן.

קריאה מונחית

7. המשוררת ויסלבה שימבורסקה אמרה שאנחנו מצפים מיצירת ספרות שתאיר לנו את העולם באור אחר, ושלפחות לרגע תטלטל, תדאיג, תעורר התפעלות ותשמח (שימבורסקה, ו' [2005]).
קריאת רשות, תל אביב: חרגול).
האם בספר הקריאה שלמדת מתוארת מציאות מדאיגה או מטלטלת, מציאות מעוררת התפעלות או משמחת?
נמק והדגם את דבריך. בסס את דבריך על עלילת ספר הקריאה ועל הדמויות בו.

דרמה מתורגמת

8. **אנטיגונה / סופוקלס**
אחת מן המטרות של הטרגדיה היוונית הייתה לחנך את העם.
תאר את הדמויות הטרגיות במחזה "אנטיגונה", והסבר מהו הקונפליקט המרכזי בטרגדיה זו.
כיצד התנהגותן של הדמויות הטרגיות, גורלן והקונפליקט המרכזי מסייעים לחנך את העם?
הסבר והדגם את דבריך.

9. **מקבת / ויליאם שקספיר**
לפניך קטע ובו דבריו של מקבת לליידי מקבת. קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.
[...] מחר אצא
(כן, בלי דיחוי) לקראת בנות הגורל:
הפעם ידברו; אני נחוש,
ולא אברור באמצעים בשביל
לדעת את הרע מכול. דבר
אינו נחשב, רק טובתי אני;
הרחקתי לכת בשלולית הדם,
ואם אחדל, יקשה עלי לחזור [...]

דברים אלה משקפים שני כוחות המניעים את העלילה הטרגית במחזה "מקבת".
מה הם שני כוחות אלה? תאר את תרומתם להנעת העלילה הטרגית ולבניית משמעות המחזה.
/המשך בעמוד 5/

10. בית בובות / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך קטע ובו דברים שאומרת נורה לבעלה לקראת סיום המחזה. קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

אנחנו נשואים כבר שמונה שנים, טורוולד. לא משונה בעיניך, שזאת הפעם הראשונה שאתה ואני, בעל ואישה, יושבים לשוחח שיחה רצינית?
הקטע שלעיל משקף את מערכת היחסים בין נורה לבין טורוולד הלמר.
הסבר והדגם קביעה זו.

הבא מן המחזה שלוש דוגמאות נוספות שבהן מערכת יחסים זו באה לידי ביטוי.
(22 נקודות)

ב. בחר במוטיב או בסמל מן המחזה, והסבר כיצד הוא ממחיש את מערכת היחסים בין נורה לבין בעלה. (13 נקודות)

11. ביקור הגברת הזקנה / פרידריך דירמנט

הגברת הזקנה מסמלת את בעלי ההון, את כוחם ואת מעמדם בחברה.
הסבר את דברך ובסס אותם על שלוש סצנות מן המחזה.
בתשובתך תאר גם את הערכים שתושבי גילן מפרים בעקבות הצעתה של הגברת הזקנה.

12. ביבר הזכוכית / טנסי ויליאמס

דמותה של אמנדה מעוררת בקוראים רגשות שונים ואף סותרים.
הסבר קביעה זו. בסס את דברך על התנהגותה ועל הצדדים השונים באישיותה של אמנדה.
בתשובתך הצג שתיים מדרכי העיצוב המסייעות באפיון דמותה של אמנדה.

פרק שלישי — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים והשירה העברית במאה ה־20) (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על שאלה אחת מן הפיוט או משירת ימי הביניים (שאלות 13-14),

ועל שאלה אחת מן השירה העברית במאה ה־20 (שאלות 15-18).

(לכל שאלה — 20 נקודות; סך הכול — 40 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 13-14.

פיוט

13. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לכה דודי / ר' שלמה הלוי אלקבץ

התעוררי התעוררי פי בא אורח קומי אורי עורי עורי שיר דברי כבוד ה' עליך נגלה.	לכה דודי לקראת פלה פני שבת נקבלה. לכה דודי לקראת פלה פני שבת נקבלה. שמוד וזכור בדבור אחד השמינו אל המיחד ה' אחד ושמו אחד לשם ולתפארת ולתהלה.
לא תבושי ולא תכלמי מה תשתוּחחי ומה תחמי בך יחסו עניי עמי ונבנתה עיר על תלה.	לקראת שבת לכו ונגלה פי היא מקור הברכה מראש מקדם נסוכה סוף מעשה במחשבה תחלה.
והיו למשפה שאסוף ורחקו כל מבלעיך ישיש עליך אלהיך כמשוש חתן על פלה.	מקדש מלך עיר מליכה קומי גאי מתוך ההפכה רב לך שבת בעמק הפכא והוא יחמל עליך חמלה.
ימין ושמאל תפריצי ואת ה' תעריצי על יד איש בן פריצי ונשמחה ונגילה.	התגדרי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי קרבה אל נפשי גאלה.
בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה ובצהלה תוך אמוני עם סגלה בואי כלה בואי כלה.	

בפיוט "לכה דודי" מתואר קשר של אהבה בין עם ישראל ובין הקב"ה.

תאר קשר זה, והסבר שניים מן האמצעים האמנותיים המסייעים בעיצובו.

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּתִיבְתָּךְ מִהֲדָרְתָּ / שמואל הנגיד

כְּתִיבְתָּךְ מִהֲדָרְתָּ / כְּבָרְקֶת מְסֻדָּרְתָּ,
 וְטוֹרִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל / כְּמוֹ רִקְמָה בְּאֲדָרְתָּ,
 וְנִחְמָדִים לְעֵינַיִם / כְּמוֹ פָּנֵי מְבַכֶּרֶת,
 וְרִיחָמוּ כְּרִיחַ מוֹר / עָלֵי כֻלָּה מְקַטֶּרֶת.
 5 כָּתֵב וְקָרָא וְשִׂים לְבָךְ / לְדַת אֶרֶץ וְכַפָּרֶת,
 וְאַם תּוֹסִיף – לָךְ אוֹסִיף / מְחִיר הַרְבֵּה וּמִשְׁכָּרֶת.
 יְהוֹסֵף, אִם כְּתִבְתָּמוֹ / בְּעֵט בְּרָזֶל בְּאַגָּרֶת –
 מְכַתֵּב אֶת וְחָרוֹת עַל / כְּבִדִּי, לֹא בִיתָרֶת,
 וְלָךְ אֶהְבֶּה לְקִיר לְבִי / וּמוֹרָשׁוֹ מְחַפָּרֶת
 10 וְתוֹכַחְתִּי מִגְלֶה לָךְ / וְאַהֲבַתִּי מְסַתֶּרֶת.

השיר פותח במילים "כתיבתך מהודרת".

כיצד מבטא השיר את החשיבות של הכתיבה המהודרת? הסבר והדגם את דבריך.

בתשובתך תאר גם שניים מן הדימויים המדגישים את ההידור.

השירה העברית במאה ה-20

ענה על אחת מן השאלות 15-18.

ארץ-ישראל וירושלים

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

גלות / בלפור חקק

סבי הויו לו בגדי כהנה שקופים
ורקמה לו אמו בדש הפתנת
התכלה פסי זהב יפים.
וחקקה לו את שמו בענג
באותיות של כסף, אור מזקק.
סבא שלי, מורד בן רפאל חקק.

ועלה סבי כאברהם מאור
מאותה ארץ על פי אותו דבור.
עלה עלה אל אותה אדמת מולדת.
ולא היתה

לו עוד הפתנת הנחמדת.

ואבדה לו שררתו

ואבל נגה פניו

ונשחת הכסף

ונשחט הזהב.

ובשוקים רכל סבי מכר את אוצרותיו

בגדים בלים, מרפלת אכזב

לשוננו כבדה, נביא נעזב.

סבא שלי מלך עצוב.

נולד בבגדי משי ורקמה בגדי חמודות.

וכאשר גלה אל ארץ

נשחתו בגדיו נשחת הודו.

רק במותו הלכישוהו תכריך פעטרת

טלית שקבל מאביו טלית ירשה

חקוקה תכלת אותיות של קדשה.

ולאורך הטלית דמיתי לראות

פסי זהב יפים. אור מזקק.

סבא שלי. מורד בן רפאל חקק.

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא)

- א.** בשיר מתואר משבר העלייה של הסב מנקודת המבט של הדובר.
הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך תאר גם שני אמצעים אמנותיים המשקפים משבר זה.
(14 נקודות)
- ב.** בחר באמצעי אמנותי משיר נוסף שלמדת בנושא ארץ־ישראל וירושלים, והסבר את התרומה שלו לעיצוב היחס של הדובר או הדוברת לארץ־ישראל או לירושלים.
(6 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

ארספואטיקה

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אֲחָדִים אוֹהֲבִים שִׁירָה / ויסלבה שימבורסקה

תרגום: רפי וייכרט

אֲחָדִים —

זאת אוֹמֶרֶת שְׁלֹא כָּלָם.
אֶפְלוּ לֹא הָרַב אֶלָּא הַמְּעוּט.
כָּלִי לְהִבִּיא בְּחֻשְׁבוֹן אֶת בְּתִי-הַסֶּפֶר, שֶׁשָּׁם מְכַרְחִים,
וְאֶת הַמְּשׁוֹרְרִים עֲצָמָם,
אֲנָשִׁים אֵלֶּה הֵם שְׁנִים לְאַלְף.

אוֹהֲבִים —

אֵךְ אֶפְשָׁר לְאַהֵב גַּם מֶרֶק עוֹף עִם אֶטְרִיּוֹת,
אוֹהֲבִים גַּם מַחְמָאוֹת וְצָבֵעַ תְּכֵלֶת,
אוֹהֲבִים צָעִיר יֶשֶׁן,
אוֹהֲבִים לַעֲמֹד עַל שִׁלְהֶם,
אוֹהֲבִים לְלִטֹף כָּלֵב.

שִׁירָה —

אֲכַל מָה זֹאת בְּעֶצֶם שִׁירָה.
לֹא אַחַת נִתְּנָה לְכֹךְ
תְּשׁוּבָה רְעוּעָה.
וְאֲנִי אֵינְנִי יוֹדַעַת וְאֵינְנִי יוֹדַעַת וְנֶאֱחָזֶת בָּהּ
כְּבִמְעָקָה גּוֹאֵל.

א. הסבר את הקשר בין כותרת השיר ובין תוכנו, ותאר את היחס של הדוברת לשירה על פי

שיר זה. (12 נקודות)

ב. יצירות ארספואטיות עוסקות גם בתהליכי היצירה וגם במפגש של הקהל עם היצירה.

הסבר והדגם אחד מן הנושאים האלה בשיר נוסף שלמדת בנושא ארספואטיקה.

(8 נקודות)

אדם וזהותו

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

דברי רקע ראשוניים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בִּירֶק אַחַר.
מִן הַצִּפְרִים הַמְחִיבוֹת חֶלֶב מִתּוֹק מְכַל מִתּוֹק,
מַעֲרֵשׁ זְמִירִי אֶלֶף לִילָה וְעוֹד לִילָה.

אמי אמי

שֶׁהֲרִיחָה רְעוֹת
בְּאֻצְבוֹת צִרְדּוֹת
בְּהִלָּאוֹת חֹה
וּבְשֵׁם כָּל הָאֲמָהוֹת.

אבי אבי

אֲשֶׁר עָסַק בְּעוֹלָמוֹת
אֲשֶׁר קִדַּשׁ שַׁבָּתוֹת בְּעֶרְאֵק נָקִי
אֲשֶׁר הָיָה בְּקִי מֵאִין כְּמוֹהוּ
בְּהִלָּכוֹת בֵּית כְּנֶסֶת.

אני אני

שֶׁהֲרַחֲקָתִי עֲצָמִי
הֲרַחַק אֶל תּוֹף לִבִּי
שֶׁכְּשֶׁהִכַּל הָיוּ יְשָׁנִים
הָיִיתִי מִשְׁגֵּן
הֲרַחַק אֶל תּוֹף לִבִּי
מִסּוֹת קִטְנוֹת שֶׁל בֶּן
בִּיהוּדִית
מְרוֹקָאִית.

א. על פי השיר, תאר את תהליך גיבוש הזהות של הדובר, והסבר כיצד שניים מן האמצעים

האמנותיים בשיר תורמים לעיצוב תהליך זה. (14 נקודות)

ב. בחר באמצעי אמנותי משיר נוסף שלמדת בנושא אדם וזהותו, והסבר את תרומתו לעיצוב

הרעיון המרכזי בשיר. (6 נקודות)

זוגיות ואהבה

18. לפניך שיר ב (המתחיל במילים: "נפרדנו כך") מתוך מחזור השירים: שירי אהב"ה מאת לאה גולדברג. קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

נפרדנו כך. היטב, היטב חרה לי.
הערפל בינינו כחומה.
זאת הטפה שעל ידי נותרה לי
טפת סגריר נדאי היא, לא דמעה.

לדור הזה הפכי הוא כלמה,
הוא לא יבכה על אהבה גוססת.
ביום הדין ובלילות הקסד
אדיש וגא הוא לא יוריד דמעה.

נפרדנו כך. הרחוב המה, המה.
דחפני איזה הלך, ומנגד
הערפל תלוי כהינומה.

מאין בלבי חדרה חוגגת?
אילי, בקל זאת, זו היתה דמעה.

א. הדוברת בשיר מתמודדת עם כאב הפרדה מאהובה.
ציין והסבר שני אמצעים אמנותיים המתארים את ההתמודדות שלה עם הכאב.
(12 נקודות)

ב. הצג קשר זוגי המתואר בשיר נוסף שלמדת בנושא זוגיות ואהבה. (8 נקודות)

בהצלחה!